

Trong giai đoạn giao thời giữa một nền giáo dục hoàn toàn công lập chuyển sang một nền giáo dục hỗn hợp, công lập và tư thục, mà kinh nghiệm tổ chức, quản lý mảng tư thục hầu như là một con số không, do đã bị “đứt gãy” từ hơn nửa thế kỷ như ở miền Bắc, hơn 30 năm như ở miền Nam, việc “xử lý” vấn đề giàu nghèo trong giáo dục cần được đặt ra vào lúc mà làn sóng “dạy & học đắt tiền” đang nổi rõ và sẽ còn tiếp tục đào sâu hố ngăn cách xã hội này, có khi ngay trong lòng các trường công với tên gọi “trường chất lượng cao”, mà tiêu chuẩn để theo học hầu như là đóng học phí cho rồ cao.

Tuần báo *Newsweek* số từ 21 đến 28.8.2006, trong chuyên đề “toàn cầu hóa giáo dục”, đã mô tả sự phân hóa giàu nghèo ở bậc đại học như là một “thành lũy” ngăn trở sự tiến thân của con em gia đình nghèo. Tác giả Rana Foroohar cho biết ở Mỹ chỉ có 3% con em gia đình thuộc ¼ dân số nghèo nhất vào được đại học do học phí quá đắt.

Có thể đồng ý với nhận định sau của tác giả Rana Foroohar của bài báo nêu trên về lý do khiến học sinh nghèo khó vào đại học: Hệ thống do nhà nước kiểm soát đang hạn chế một cách cố tình số chỗ trong đại học. Hậu quả là hầu như con em gia đình nào có điều kiện hơn sẽ được chuẩn bị tốt hơn để giành một chỗ trong đại học.

Thật ra, đây là một bài toán mà lời giải không chỉ trong tay ngành giáo dục hay ngành xã hội. Những lời giải như điểm ưu tiên không thể giải quyết được vấn đề rút ngắn khoảng cách xã hội trong giáo dục, mà phải là một chính sách xã hội toàn diện (trợ cấp, học bổng, phụ đạo, ... từ tiểu, trung học, và biết bao quan tâm khác chăm sóc sức khỏe ban đầu, sửa học đường...) mà, nếu thực hiện đúng

Phân hóa giàu nghèo trong giáo dục

DANH ĐỨC

các mục tiêu thiên niên kỷ (MDG), gọi tắt là phát triển con người, như đã cam kết, hy vọng sẽ giải quyết được phần nào. Để có thể xích lại gần với khẩu hiệu tuyển sinh mới của Đại học Oxford: “Vấn đề không phải là bạn từ đâu đến mà là bạn định đi đến đâu”.

Những báo động như của tờ *Newsweek*, từ một nước giàu nhất thế giới là Mỹ, và cũng là một nước có hệ thống tư thục phát triển nhất, không phải là thừa trong bối cảnh có những thôi thúc về một đại học đẳng cấp quốc tế không chỉ ở trong nước (xem bài “The boom in satellite campuses, *Newsweek* đã dẫn). Tác giả nêu ý kiến: Chính các nhà quản lý giáo dục cứ lo ngại rằng, nếu tạo điều kiện cho học sinh nghèo vào đại học, thì sẽ làm hạ thấp chất lượng giáo dục và tính cạnh tranh của quốc gia. Đây là một thực tế không xa lạ: Đã có

nhiều ý kiến bài bác chế độ điểm ưu tiên cho một số đối tượng. Quả thật là không thể duy trì chế độ nâng đỡ đó. Song, nếu chỉ bị thôi thúc bởi nhu cầu chất lượng đại học, mà không cùng được thôi thúc bởi nhu cầu bình đẳng xã hội, thì e rằng, sau khi đã leo đèo đi sau thiên hạ trên con đường “đại học chất lượng cao” (?), sẽ lại leo đèo đi sau thiên hạ trên con đường bất bình đẳng đại học, và rộng hơn nữa là bất bình đẳng xã hội. Đừng đi lại con đường thiên hạ đã đi!

Trong thực tế VN, “chỉ một số ít học sinh tại các thành phố lớn mới được sử dụng các dụng cụ hiện đại và thiết bị học ngoại ngữ cùng tin học... các khoảng cách lớn lao về kiến thức và giáo dục trên toàn quốc lại là một vấn đề nghiêm trọng khác. Mức độ phát triển xã hội-kinh tế thấp và hạ tầng cơ sở thấp tại nhiều vùng sâu vùng xa

cản trở người dân tiếp cận giáo dục, kiến thức và kỹ thuật”, (*Doi Moi and human development in Vietnam*, tr.62). Trong góc độ này, có thể đồng ý với tác giả Rana Foroohar rằng, để bình đẳng hóa giáo dục đại học, ít nhất cũng có thể khởi sự bằng việc cải thiện nhà trường trung học ở các khu vực nghèo.

Bất bình đẳng giáo dục và bất bình đẳng xã hội là một “cặp” bất ổn xã hội tiềm năng. Ấn Độ đã và đang, chịu sức ép chất lượng đại học và cạnh tranh quốc tế, mà không chú trọng lắm đến vấn đề này. Tháng 5 năm nay, sinh viên Ấn xuống đường. Newsweek giải thích: “Đó là con em gia đình thượng lưu. Họ muốn ngưng lại một kế hoạch giành lấy chỗ của thanh niên các tầng lớp thấp để giành thêm chỗ trong đại học cho đồng lứa cùng tầng lớp với họ. Vì như thế chính là đem giới trẻ ra đối đầu với giới trẻ”.

Bởi thế ở một số nước trung ương tập quyền, bài toán giáo dục được giao cho “Bộ quốc gia giáo dục” chứ không chỉ là “Bộ giáo dục và đào tạo”. Một xã hội mệnh danh là xã hội chủ nghĩa không thể để cho sự phân hóa giàu nghèo có chỗ trong nhà trường bằng chính những thủ tục và điều kiện nhập học. Hãy để cho trường tư làm cái công việc thu học phí (chót vót) đó.

Còn trường công, thì hãy trung thành với tính từ “công”. Bằng không, mọi thứ trong trường công sẽ trở thành công cụ cho tham nhũng trong giáo dục.

Khi nền giáo dục chỉ còn là những sao chép

“Chúng tôi đồng ý sử dụng cây gậy (đối với Iran) song không muốn lỗ đầu vì cây gậy đó”, Igor Shuvalov, một cố vấn cao cấp của Tổng thống Nga Putin đã phát biểu như thế khi bàn về khả năng trừng phạt Iran sau khi nước này đã phớt lờ hạn chót của HĐBA LHQ về vấn đề hạt nhân của nước này. Cố vấn cao cấp này giải thích: “Trừng phạt Iran hay sử dụng biện pháp quân sự sẽ có thể làm cho nước này, mà đa số là thanh niên, lùi ra xa thế giới văn minh đến hàng mấy chục thập niên”, (Reuters 5.9.2006).

Được biết ông Igor Shuvalov chính là “bộ óc” đứng hàng số một trong điện Kremlin, phụ trách công tác tổ chức, thông tin và phân tích. Có thể tin rằng ông đã phát biểu rất thành thật chứ không để bao che cho Iran. Thành thật ở chỗ ông nói ra điều làm ông e sợ: Khả năng Iran có thể đi ngược dòng văn minh chứ không phải là quả bom nguyên tử mà Âu-Mỹ đang “rét”. Là một người Nga, ông quá hiểu thế nào là một

xã hội “đi ngược chiều tiến hóa”. Lịch sử đương đại mà ông đã và đang sống đã bao lần ghi dấu những trường hợp cả một xã hội “tiến hóa đi giật lùi”. Là một người còn tương đối trẻ, mới 39 tuổi, ông thừa hiểu làm thế nào mà “xã hội Iran, mà đa số là thanh niên, có thể lùi xa khỏi thế giới văn minh”. Theo ông, bất cứ một hành động quân sự nào nhằm vào Iran cũng sẽ làm cho xã hội, mà đa số là thanh niên, đoàn kết với chính phủ hiện thời”.

Tính từ “hiện thời” hàm ngụ ý còn có thể có những chính phủ khác với chính thể của các tầng lớp từ năm 1789... Nghĩa là có thể xã hội Iran hiện nay, trong đó có thanh niên, cho dù có không ưa chính thể tầng lớp vì những cấm đoán khắc nghiệt, song vì kẻ thù bên ngoài mà đoàn kết với chính thể. Thế nhưng, tại sao ông Shuvalov lại chỉ nhắc đến thanh niên? Hẳn không phải vì thanh niên là số đông, mà vì thanh niên là một nhóm xã hội nông nổi nhất, dễ bị hớp hồn nhất. Kinh nghiệm của những Hồng vệ binh và “đồng dạng” của chúng là những kinh nghiệm “văn minh đi giật lùi”.

Đi ngược dòng tiến hóa thật dễ khi nền giáo dục chỉ còn là những sao chép, không cần động não ■

(Tiếp theo trang 27)

Nâng cao sức cạnh tranh ...

Nhà nước có vai trò rất to lớn trong việc hỗ trợ các doanh nghiệp bán buôn và bán lẻ trong việc giữ và phát triển thị trường, trong đó, trước hết cần một chính sách hợp lý nhằm cân đối về áp lực cạnh tranh thị trường phân phối giữa các nhà đầu tư trong nước và ngoài

nước. Thứ hai, khéo léo sắp xếp nơi kinh doanh của những tập đoàn đa quốc gia ở ngoài khu vực trung tâm, nhằm kéo giãn thời gian thích ứng cho các doanh nghiệp trong nước. Mặt khác cần chuẩn bị đầy đủ điều kiện để tập trung đầu tư xây dựng nhiều tập đoàn bán lẻ dựa trên sự liên kết của hệ thống sẵn có để làm đối trọng với các nhà kinh doanh nước ngoài.

Tóm lại, khi VN gia nhập WTO, việc giữ và hỗ trợ các doanh nghiệp VN trong việc giữ và chiếm lĩnh thị trường nội địa là điều cấp bách đối với Nhà nước. Song mặt khác các doanh nghiệp cũng cần nhìn thẳng vấn đề phát hiện các vận hội- nguy cơ, mạnh - yếu để có chiến lược thích nghi ■

Ghi chú:
Nguồn số liệu : Bộ kế hoạch đầu tư